

Remissvar: Kultursamhället - utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun (SOU 2023:58)

Inledning

Stiftelsen Länsmuseum Västernorrland svarar härmed på remissen från Kulturdepartementet.

Remissvaret berör primärt de frågor som berör kultursamverkansområdet "Museer och museernas kulturmiljöarbete".

Stärkt finansiering och öronmärkt stöd för samlingsförvaltning

Länsmuseumernas kärnverksamhet finansieras delvis av kultursamverkansmodellen, vid sidan av regionala och kommunala anslag. I och med att medlen under lång tid urholkats samtidigt som kostnader ökar så är remissvarets viktigaste budskap: säkra finansieringen för länsmuseumerna innan breddning av modellen genomförs.

Successivt har ansvaren för länsmuseum och de regionala kulturverksamheterna alltmer skjutits över till regioner och kommuner. Regioner och kommuner är ekonomiskt pressade i dessa tider av inflation och kostnadsökningar och konsekvensen blir att länsmuseumers resurser urholkas än mer då verksamhetsmedlen inte kan räknas upp till den nivå som behövs för att behålla ett befintligt uppdrag.

Det breda uppdraget som museerna har avser kunskapsuppbyggnad, samlingsförvaltning och allt vad det innebär, expertstöd inom kulturmiljöfrågor, underhåll av friluftsmuseum och museibygnader, program och evenemang och annan kunskapsförmedling samt utställningar. Utöver det så ökar insatserna avseende museernas delaktighet i samhällsutvecklingen kopplat till tillväxt- och utvecklingsprocesser avseende grön omställning, besöksnäring och kulturturism m.m.

Utredningen föreslår att bredda kultursamverkansmodellen med nya kulturområden så att kulturen kommer fler till del. Ambitionen att nå till fler är viktig, men att bredda kultursamverkansmodellen i ett läge när modellen redan i sin nuvarande form är så underfinansierad och inte indexeras upp från år till år vore ytterst riskabelt. Västernorrlands museum och många andra länsmuseum har idag inte ens tillräckliga anslag för sitt grunduppdrag, och förrän finansieringen säkrats bör inte nya kulturområden läggas till.

Staten behöver i stället ta ett större ansvar för finansieringen av länsmuseumerna. Ett område inom länsmuseumernas verksamhet som staten behöver ta ett särskilt ansvar för är samlingsverksamheten. Som det är nu har länsmuseumerna inte ekonomisk möjlighet att prioritera samlingarna, då det är personalintensivt och kostsamt. Ofta ställs den publika verksamheten mot den samlingsförvaltande, och under många år har Kulturrådet och kultursamverkansmodellen tryckt på betydelsen av den publika verksamheten framför samlingarnas bevarande och tillgängliggörande. Samlingarna runt om på länsmuseumerna tillhör Sveriges samlade kulturarv, och det bör inte vara upp till varje region för sig vilken nivå som ska hållas på samlingsförvaltningen, om den har råd att existera eller ej. Förslagsvis skjuts särskilda medel till för just museumernas samlingsförvaltning, inom eller utanför kultursamverkansmodellen. Som museimyndighet är Riksantikvarieämbetet en lämplig myndighet att överse samlingsförvaltningen vid de regionala museumerna. Vi ser gärna att Riksantikvarieämbetet tilldelas ett större ansvar för museiverksamhet.

Förändrat kulturområde – från ”Museerna och museernas kulturmiljöarbete” till enbart ”Museerna”

Det är viktigt att begreppet ”Museer och museernas kulturmiljöarbete står kvar” som utpekade område – annars riskerar kulturmiljöarbetet som museerna gör att försvinna p.g.a. otydligheten i definitionen. Det museala arbete som museerna genomför är brett, och kulturmiljöarbetet i läns museernas uppdrag skiljer sig från kommunala och statliga museers uppdrag. Det blir därmed ännu mer osynligt om det försvinner ur definitionen. Kulturmiljöarbetet som läns museerna genomför är en viktig pusselbit i helhetssystemet kring kulturmiljöfrågorna, och i de fall kommunerna är små så är stödet från läns museerna oundgängligt. I utredningen saknas en konsekvensanalys av vad som händer i en verksamhet och i styrningen när områden omdefinieras, som i detta fall.

Observera också att det som skrivs i remissen om gestaltad livsmiljö behöver lägga till kopplingen till museernas kulturmiljöarbete, läns museerna arbetar redan idag med sin antikvariska kompetens i processer om gestaltad livsmiljö. Detta är inget eget kultur-/eller konstområde. Även Bild- och formområdet har en stark koppling till gestaltad livsmiljö.

Boverkets stöd till ”Icke-statliga kulturlokaler”

Det föreslås i utredningen att Boverkets stöd till icke-statliga kulturlokaler omfördelas till den här modellen. Det nya samverkansstödet som föreslås är positivt, om det tillförs nya pengar. Att flytta medlen för icke-statliga kulturlokaler från Boverket är ytterst olyckligt. Det behövs en konsekvensanalys av hur den här förändringen påverkar läns museerna - läns museerna är särskilt utpekade mottagare av stödet och erhåller i nuläget 65% av det. Stödet är helt oundgängligt för att underlätta underhåll av museifastigheter och frigör resurser för museiverksamhet. Det är helt orimligt att ta bort denna del då det skulle göra det ännu svårare och i många fall helt omöjligt att sköta ett underhåll och en utveckling.

Några bra förslag i utredningen:

- Att utredningen anser att de löpande verksamhetsstöden ska bygga på historiska nyckeltal – det stödjer långsiktighet och stabilitet i finansieringen till institutionerna. Där regional ojämlikhet råder så är det viktigt att ytterligare stärka finansieringen inom modellen.
- Att utredningen vill förenkla byråkratin avseende kultursamverkansmodellen, t.ex. genom att förenkla kulturplanerna har ett gott syfte, men det är viktigt att kulturfrågorna inte blir osynliga i regionerna. Varje region har numera fungerande processer för delaktighet och beslut angående dessa, och det finns risk att vi förlorar dessa välfungerande former om förändringar görs.
- Att politisk styrning ska undvikas. Om en lag för Samverkansmodellen ska instiftas, så bör det vara tydligt att politisk styrning ska undvikas.
- Tanken om konstnärlig frihet, och att använda det för konstnärliga och kreativa processer i stället för armlängds avstånd, låter bra. Det är dock viktigt att inte glömma bort att läns museerna inte primärt är konstnärliga och kreativa institutioner – här är det viktigt att betona att det är den professionella styrningen som ska råda, precis som museilagen tydliggör.
- Utvecklingsbidragen föreslås finnas kvar, vilket är positivt. Det är viktigt att det finns dedikerade utvecklingsmedel att söka för läns museerna, så formen får gärna utvecklas och kompetensen angående museifrågor stärkas på Statens Kulturråd.

Sammanfattningsvis

Sammanfattningsvis så är reformen i nuläget inte tillräckligt motiverad för att genomföras, särskilt då nödvändiga konsekvensanalyser inte gjorts. Att genomföra en uppluckring av kultursamverkansmodellen i tider av kris, kostnadsökningar och inflation är inte rimligt. Att genomföra dem i tider av stabilitet, trygghet och god finansiering är något helt annat. Stiftelsen Läns museet Västernorrland önskar i stället att man i stället för att gå vidare med förslagen i utredningen prioriterar att stärka kultursamverkansmodellen finansiellt.